

Sygn. akt II Ca 2167/14

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2014 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Cywilny - Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Cholewa-Kuchta

Sędziowie: SO Ewa Krakowiak

SO Jarosław Tyrpa (sprawozdawca)

Protokolant sądowy: Piotr Łączny

po rozpoznaniu w dniu 9 grudnia 2014 roku w Krakowie

na rozprawie

sprawy z wniosku A. P.

przy uczestnictwie J. S. i R. S.

o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia

na skutek apelacji wnioskodawczyni od punktu 1 i 3 postanowienia

Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie

z dnia 29 maja 2014 r., sygnatura akt I Ns 1580/13/K

postanawia:

I. oddalić apelację;

II. zasądzić od wnioskodawczyni na rzecz uczestniczki J. S. kwotę 60 zł (sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

UZASADNIENIE

Postanowienia z dnia 9 grudnia 2014 roku

Postanowieniem z dnia 29 maja 2014 roku (sygn. akt I Ns 1580/13/K) Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie oddalił wniosek A. P. o uchylenia aktu poświadczenia dziedziczenia po W. S. zmarłym w dniu (...) roku w K., stwierdzającym nabycie spadku na podstawie ustawy na rzecz żony J. S. i sytna R. S. po 1/2 części, umorzył postępowanie o sporządzenie spisu inwentarza i zasądził od wnioskodawczyni na rzecz uczestniczki J. S. kwotę 437 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Postanowienie to zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Spadkodawca W. S. zmarł w dniu (...) roku w K., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał przy ul. (...). W chwili śmierci był żonaty z J. S. oraz posiadał jedno dziecko – syna R. S.. Małżonkowie nie pozostawali w separacji. Spadkodawca nie miał innych dzieci własnych ani przysposobionych. W chwili śmierci spadkodawca pozostawał w ustroju majątkowej

wspólności ustawowej z żoną J. S., J. S. ani R. S. nie zostali uznani za niegodnych dziedziczenia, nie zawierali ponadto z W. S. umów w przedmiocie zrzeczenia się dziedziczenia.

W dniu 10 października 2012 roku w Kancelarii Notarialnej w K. przed Notariuszem D. M. stawili się J. S. oraz R. S.. W tym dniu zostały sporządzone akty notarialne, tj. protokół dziedziczenia (Rep. A Nr (...)) zawierający oświadczenia J. S. i R. S. o przyjęciu spadku po W. S. wprost oraz akt poświadczenia dziedziczenia (Rep. A Nr (...)) poświadczający, iż spadek po W. S. zmarłym w dniu (...) roku w K. na podstawie ustawy nabyli wprost żona J. S. oraz syn R. S. po 1/2 części każdy. Przedmiotowy akt poświadczenia dziedziczenia został zarejestrowany w systemie do prowadzenia rejestru poświadczenia dziedziczenia.

Wartość majątku spadkowego po W. S. wynosi co najmniej 490 784,14 zł. J. S. w dniu 4 kwietnia 2013 roku złożyła w Urzędzie Skarbowym K. zgłoszenie dotyczące podatku od spadku, w którym zadeklarowała wartość przypadających jej z tytułu dziedziczenia aktywów spadku na łączną kwotę 245 392,07 zł. W skład spadku po W. S. wchodzi m.in. udział w 1/2 części w spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego, ponadto środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych oraz funduszu inwestycyjnym.

Zgodnie z dokumentem zatytułowanym (...), a datowanym na dzień 15 maja 2013 roku i – jak wynika z jego treści - spisany w A. przez A. B. i opatrzony jej podpisem oraz podpisami Y. S. oraz K. B., W. S. w dniu 29 czerwca 2012 roku w obecności w/w osób miał oświadczyć, iż życzy sobie, aby „Ania po mnie odziedziczyła sto tysięcy złotych, aby była zabezpieczona”.

Przyczyną oddalenia wniosku o uchylenie poświadczonego aktu dziedziczenia było stwierdzenie, że wnioskodawczyni nie jest spadkobiercą zmarłego W. S., a co najwyżej zapisobiercą. Wniosek taki Sąd Rejonowy wywiódł ze stosunku wartości spadku pozostawionego przez W. S. do kwoty 100 000 zł zapisanej przez spadkodawcę wnioskodawczyni w testamentie z dnia (...) roku. Jak wykazało przeprowadzone w sprawie postępowanie, wartość majątku spadkowego pozostawionego przez spadkodawcę wynosi co najmniej 490 784,14 zł. Wysokość kwoty przypadającej wnioskodawczyni stosownie do treści testamentu ustnego z dnia 29 czerwca 2012 roku wynosi 100 000 zł. W tym stanie rzeczy, abstrahując od ważności powyższego testamentu, nie sposób uznać, aby spadkodawca rozrządził całym albo prawie całym majątkiem spadkowym, co uzasadniałoby zastosowanie art. 961 k.c. i uznanie wnioskodawczyni za spadkobiercę. Testamentem ustnym spadkodawca objął jedynie kwotę pieniężną stanowiącą 20,38% wartości całego spadku. Tym samym kwota 100 000 zł nie wyczerpuje prawie całego spadku w rozumieniu przepisu art. 961 k.c. Okoliczność ta wyłącza dziedziczenie testamentowe przez wnioskodawczynię. Przeznaczenie kwoty na rzecz wnioskodawczyni może być natomiast rozpatrywane jako dokonanie na jej rzecz zapisu, o którego ważności –będzie władny orzec Sąd w odrębnym postępowaniu, co jednak nie ma wpływu na treść zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia z dnia 10 października 2012 roku, Rep. A Nr (...).

W konsekwencji należało uznać ustawowy porządek dziedziczenia i oddalić wniosek o uchylenie zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia. Do kręgu spadkobierców ustawowych należą bowiem uczestniczka J. S. (żona spadkodawcy) oraz uczestnik R. S. (syn spadkodawcy), którzy złożyli już oświadczenia o przyjęciu spadku wprost i na podstawie art. 931 § 1 k.c. dziedziczą oni spadek w częściach równych, to jest po połowie.

Z uwagi na złożenie przez uczestniczkę J. S. dokumentów wykazujących skład i wartość spadku, których wnioskodawczyni nie kwestionowała oraz cofnięcie wniosku w piśmie z dnia 14 marca 2014 r. (k. 43) bezprzedmiotowym stało się dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy sporządzanie spisu inwentarza i postępowanie w tym zakresie umorzono na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c. Na zasądzone na rzecz uczestniczki J. S. od wnioskodawczyni A. P. koszty złożyły się: wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 420 zł (zgodnie z § 9 pkt 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, t. j. Dz. U z 2013 roku, poz. 461) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

Apelację od powyższego postanowienia w zakresie oddalenia wniosku o uchylenie poświadczonego aktu dziedziczenia i orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania wniosła wnioskodawczyni A. P., zarzucając naruszenie art. 690 k.p.c. oraz art. 670 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie badania ważności testamentu spadkodawcy, jak również nieuprawnione oddalenie wniosków dowodowych zawartych w pismach wnioskodawczyni z dnia 4 grudnia 2013 roku i 14 marca 2014 roku. Wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Apelująca stoi na stanowisku, że w sprawie o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia, podobnie jak w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku, sąd jest zobligowany do oceny ważności testamentu i stwierdzenia, czy wywołuje on zamierzone przez testatora skutki prawne. Stwierdzenie, że w testamencie spadkodawca nie rozrządził całością spadku i stanowi on zapis jest dalszą czynnością, dokonywaną dopiero po ustaleniu, że testament jest ważny. Wskazuje wnioskodawczyni ponadto na poglądy piśmiennictwa i judykatury, iż odrębne powództwo o ustalenie ważności testamentu jest niedopuszczalne, jeżeli interes prawny uzasadniający takie powództwo może być może być zaspokojony w sprawie o stwierdzenia nabycia spadku lub w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku.

Uczestniczka J. S. wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 961 k.c. jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę powołanego do całego spadku. Jeżeli takie rozrządzenie testamentowe zostało dokonane na rzecz kilku osób, osoby te poczytuje się w razie wątpliwości za powołane do całego spadku w częściach ułamkowych odpowiadających stosunkowi wartości przeznaczonych im przedmiotów.

Z poczynionych przez Sąd Rejonowy ustaleń, które znajdują odzwierciedlenie w przeprowadzonych dowodach, i które Sąd Okręgowy przyjmuje za własne, w sposób niebudzący wątpliwości wynika to, że ustnym oświadczeniem woli z dnia 29 czerwca 2012 roku spadkodawca W. S. wyraził wolę, aby wnioskodawczyni oddziedziczyła po nim 100 000 zł. Jednocześnie zmarły dysponował majątkiem, którego wartość wynosiła co najmniej 490 784, 14 zł. Nie może zatem budzić wątpliwości, i również wnioskodawczyni tego nie kwestionuje, to, że rozrządzenie testamentowe z dnia 29 czerwca 2012 roku stanowi zapis w rozumieniu art. 968 § 1 k.c. Zapis jest rozrządzeniem testamentowym pozwalającym osobie fizycznej na rozdysponowanie majątkiem na wypadek śmierci. Nie ma przy tym przeszkód, by testament ograniczał się jedynie do rozrządzenia składnikiem majątku w formie zapisu. Rzecz jasna zapis może być uczyniony jedynie w ważnym testamencie. Nie oznacza to jednak, by w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku lub o uchylenie poświadczonego aktu dziedziczenia sąd był zobligowany do ustalenia ważności testamentu zawierającego jedynie zapis, jeżeli nie ma wątpliwości, iż nie stawowi to w istocie powołania do spadku (art. 961 k.c.). W orzecznictwie słusznie bowiem przyjmuje się, że w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku sąd nie rozstrzyga problemu zapisu, ponieważ roszczenie z tytułu zapisu może być dochodzone jedynie w procesie, w odrębnej sprawie. Zapisobierca nie jest spadkobiercą, nabywa tylko wierzytelność o wykonanie zapisu. Sąd spadku nie może więc rozstrzygać o przesłankach i skuteczności zapisu w sposób prejudycjalny. Podobnie nie jest uprawniony do orzekania o zachowku (art. 991 k.c.), który także jest konsekwencją określonego rozrządzenia testamentowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2012 roku, V CSK 175/11, Lex nr 1136001 oraz postanowienie z dnia 25 lutego 2005 roku, II CK 408/04, Lex nr 1110945).

Z tego też względu zarzuty apelacji należy uznać za całkowicie chybione. Słusznie bowiem Sąd Rejonowy uznał, iż czynienie ustaleń na okoliczność ważności rozrządzenia testamentowego zawierającego wyłącznie zapis nie wpłynie w żaden sposób na porządek dziedziczenia po W. S., który został stwierdzony aktem poświadczenia dziedziczenia, co wniosek o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia czyni bezzasadnym. Słusznie również Sąd Rejonowy oddalił

wnioski dowodowe wnioskodawczynie zmierzające do wykazania ważności zapisu. Z art. 277 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wynika, że przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Wbrew również sugestii wnioskodawczynie dla zrealizowania roszczeń wynikających z zapisu wcale nie musi ona wytaczać powództwa o ustalenie, gdzie faktycznie może narazić się na zarzut braku interesu prawnego (art. 189 k.c.). Zarówno w judykaturze jak i piśmiennictwie jednolicie przyjmuje się, że na skutek ustanowienia zapisu zwykłego pomiędzy obciążonym zapisem a zapisobiercą powstaje stosunek prawny o charakterze zobowiązaniowym, czyli prawo o charakterze względnym. W stosunku tym zapisobierca jest wierzycielem, obciążony dłużnikiem, a przedmiotem świadczenie majątkowe określone przez spadkodawcę w testamencie. Zapisobiercy przysługują więc roszczenie o spełnienie świadczenia z tytułu zapisu zwykłego. O ile świadczenie to nie zostanie spełnione dobrowolnie wnioskodawczynie może domagać się zatem wykonania zapisu (zapłaty) i w tym postępowaniu wykazywać ważność rozrządzenia testamentowego, w którym zapis został ustanowiony, a który to testament został otwarty i ogłoszony w dniu 29 maja 2014 roku (k. 50).

Z tych też przyczyn orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 k.p.c., zasądzając na rzecz uczestniczki wynagrodzenie pełnomocnika uczestniczki w kwocie 60 zł, liczone stosownie do § 9 pkt 2 w zw. z § 12 ust.1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokacie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity - Dz. U z 2013 roku, poz. 461). Przedmiotem postępowania odwoławczego było wyłącznie żądanie uchylecia poświadczonego aktu dziedziczenia i w tym postępowaniu nie była rozważana kwestia ważności testamentu.